

УДК 17.026

ФОРМУВАННЯ МОТИВІВ

Юрій Вінтюк

Національний університет “Львівська політехніка”,
вул. Квітна 6, м. Львів, 79044, Україна,
e-mail: yurvin@ukr.net

Проаналізовано процес формування мотивів поведінки і діяльності. Розглянуто процес, складовою ланкою якого є мотив, для з'ясування можливості його впливу на мотив і спричинення можливих змін у ньому. Формування мотивів розглядається як процес їхнього розвитку і вдосконалення, який відбувається в ході багаторазового застосування на практиці, перевірки і корекції. Наведено результати вивчення процесу формування мотиву і виявлено його складові; виділено його стадії: перша стадія процесу, на якій відбувається початкове становлення мотиву; друга стадія – на якій відбувається розвиток мотиву в ході діяльності; і третя стадія – коректування мотиву, що реалізується в результаті контролю. Здійснено виклад підходу до створення методики формування мотивів і зроблено спробу її реалізації.

Ключові слова: мотиви, формування, закономірності, процес, чинники.

1. ВСТУП

Вирішення завдань педагогіки, як і соціалізації особистості взагалі, неможливе без формування необхідної мотивації у тих, кого навчають і виховують, оскільки наявність сформованих мотивів є необхідною передумовою будь-якої продуктивної діяльності, в ході якої людина може досягнути поставленої мети. Тому перед педагогами та науковцями постає необхідність оптимізації цього процесу, а відтак і пошуку можливостей для управління ним; із задіянням необхідних для цього можливостей. Відповідно, постає завдання створення науково обгрунтованої методики, спрямованої на формування соціально значущих мотивів у тих, кого виховують і навчають, яка повинна стати звичним інструментом у арсеналі кожного педагога.

Проблема формування мотивів неодноразово перебувала в центрі уваги дослідників; відтак різні її аспекти розглянуто у низці праць (див.: [1–7], [11–13] та ін.). Проте ряд аспектів даної проблеми залишаються недостатньо з'ясованими, зокрема, подальшого вивчення потребує функціонування механізмів формування мотивів, як і чинників, що сприяють чи перешкоджають успішному формуванню мотивів та ін. Звідси постає актуальність проведення спеціального дослідження, виклад результатів якого наведено у даній роботі.

Мета роботи: вивчення закономірностей процесу формування мотивів, а також психологічних механізмів їхнього формування.

Завдання дослідження:

1. Розглянути процес, складовою ланкою якого є мотив, з'ясувати роль мотиву в цьому процесі та можливості змін у ньому;
2. Дослідити процес формування мотиву і виявити його складові;
3. Розробити програму діяльності, призначену для цілеспрямованого формування мотивів.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування мотивів є найменш дослідженим питанням, яке переважно взагалі не розглядають дослідники проблеми мотивації. Ряд науковців заперечують той факт, що в ході діяльності відбувається формування мотивів [4]. Вони вважають, що мотив лише передує діяльності; проте така позиція викликає слушне заперечення. Адже відомо, що діяльність – тривалий процес, який може продовжуватися достатньо довго; наприклад: людина може протягом всього життя йти до однієї поставленої мети. Оскільки діяльність не припиняється, що відбувається з мотивом? У будь-якому випадку логічно припустити, що він не зникає безслідно. Адже, як відомо, мотиви входять у мотиваційну сферу особистості. Чи залишаються вони незмінними протягом всього часу виконання діяльності? А якщо ні, тоді що з ними відбувається?

Для з'ясування даного питання необхідно взяти до уваги наступне: діяльність не є поодиноким актом, а процесом, що циклічно повторюється. Згідно з сучасними уявленнями, мотив є складовим елементом процесу активності людини, і орієнтує її на певний предмет, який здатний вдовільнити актуальну потребу. Розглянемо процес активності людини, в ході якого відбувається вдоволення наявних у неї потреб [9, с. 348] і, відповідно, її адаптація до наявних умов середовища. Окремо взятий цикл життєдіяльності, (що постійно повторюється), можна схематично зобразити наступним чином (див. Рис. 1).

Рис. 1. Схема процесу адаптації.

Дана схема ілюструє як поведінку, так і діяльність людини, у другому випадку в даний ланцюг необхідно також включити процес прийняття рішення (який слідує відразу за мотивом). У будь-якому випадку мотиви виступають з'єднуючою ланкою у цьому ланцюгу. Відтак, необхідно взяти до уваги наступне:

1. Мотиви – їхня наявність, недостатня сформованість або ж відсутність – певним чином впливають на весь процес активності людини; а отже, і на її кінцевий результат.
2. Всі інші ланки єдиного ланцюга також впливають на мотиви, процес їхнього функціонування і формування; тобто мотиви певною мірою залежать від перебігу цього процесу загалом і кожного з його етапів зокрема; оскільки у спільному для окремих компонентів процесі неодмінно наявна взаємна обумовленість

- всіх складових.
3. Кожен цикл активності людини має для неї певні наслідки: вона задовольняє наявні потреби або ж з якихось причин не може цього зробити; тоді вона повинна скоректувати програму активності або ж відмовитися від досягнення бажаного. При цьому вона неодмінно враховує вплив зовнішніх та внутрішніх умов, в яких відбувається активність; у різних умовах і на різних етапах діяльності мотив відіграє різну роль.
  4. Кінцевий результат залежить від впливу низки факторів: як зовнішніх, так і внутрішніх. Для того, щоб людина могла досягнути поставленої мети, вона повинна: а) знати сприятливі фактори і їхній можливий вплив на процес діяльності; б) організувати власну діяльність таким чином, щоб мінімізувати або ж нейтралізувати вплив негативних.

На цих вихідних положеннях було побудовано проведене дослідження.

3. СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ МОТИВІВ

Оскільки за наведеною схемою (див. Рис. 1) відбувається вдоволення потреб людини, для забезпечення повноцінного функціонування даного механізму маємо наступні можливості:

1. Формування необхідних потреб;
2. Ознайомлення з можливостями їхнього вдоволення;
3. Формування мети;
4. Постановка окремих завдань, спрямованих на її досягнення;
5. Реалізація поставлених завдань;
6. Контроль за виконанням і результатами;
7. Корекція програми в разі необхідності;
8. Подальші цикли реалізації програми.

Кожна з наведених можливостей може бути використана для формування мотиву. Підтвердження цьому можна знайти у працях дослідників даної проблеми. Так, С. Занюк зауважує з цього приводу наступне: “Чим конкретнішими є цілі, тим більшим є їхній спонукальний вплив. Загальні, неконкретизовані цілі часто мають характер декларацій і не стимулюють до діяльності. Конкретизація мети, розробка проміжних цілей (етапів) і засобів їхнього досягнення – важливий мотиваційний фактор [3, с. 15]”. Враховуючи наведене, доцільно скласти програму, виконання якої буде мати результатом формування необхідних мотивів.

Починається виконання програми з початкового етапу формування мотивів певної діяльності, із застосуванням методів групової роботи з тими, кого навчають чи виховують. На цьому етапі вирішуються наступні завдання:

- постановка і актуалізація проблеми;
- інформування з різних аспектів проблеми;
- ознайомлення із запропонованою програмою;
- конкретизація окремих кроків програми;
- ознайомлення з процедурою контролю результатів;
- ознайомлення зі способами корекції програми;

- ознайомлення з процедурою підбиття підсумків.

Ефект появи і актуалізації необхідних мотивів може бути зафіксованим відразу ж після отримання необхідної інформації (у результаті усвідомлення наявного стану речей), що можна виявити в ході окремого опитування. Проте будь-яке уявлення про реальність, що виникло в свідомості, не стає мотивом, якщо не спонукає до активності. Отже, хоча мотиви можуть виникати в результаті початкового усвідомлення, подальше формування можливе лише в ході їхньої реалізації (і подальшого усвідомлення), за рахунок багатократної перевірки на практиці та накопичення позитивного досвіду (отримання і примноження бажаних результатів), корекції та подальшого поглиблення, розширення і розвитку. “Щоб зовнішня вимога була прийнятною, стала наміром суб’єкта (підлеглого, учня тощо), необхідна його участь не тільки в постановці завдання, але й в аналізі, обговоренні умов його досягнення, у плануванні діяльності. У такому випадку людина є не пасивним виконавцем, а активним суб’єктом діяльності. Це сприяє більшій залученості в діяльність, більшій мотивованості й активності людини” [3, с. 17].

Враховуючи наведене, можна сформулювати наступне визначення: **Формування мотивів – це процес їхнього розвитку і вдосконалення, який відбувається в ході багаторазового застосування на практиці, перевірки і корекції**. Звідси випливає наступне положення: процес формування мотивів вимагає певним чином організованої діяльності.

Підтвердження даному положенню знаходимо в працях класиків сучасної психології. Так, М. Леонтьєв розглядає реалізацію потреб у ході пошукової активності і тим самим перетворення її об’єктів у мотиви, “предмети потреб”, як загальний механізм виникнення мотиву. Звідси він виводить наступну закономірність: формування мотивів відбувається в ході зміни і розширення кола діяльності, що перетворює предметну дійсність [цит. за 8, с. 219].

Оскільки формування мотивів відбувається в ході діяльності, обидва процеси мають низку спільних компонентів. Згідно з сучасними уявленнями, діяльність становить базовий вимір багаторазової структури особистості, що містить наступні головні компоненти: потребово-мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, цілеутворюючий, операційно-результативний і емоційно-чуттєвий [10, с. 42]. Потребово-мотиваційний компонент включає потребу самореалізації у певній діяльності, інші потреби, які людина має намір задовільнити в результаті виконання діяльності, інтереси, а також відповідну мотивацію, необхідну для її виконання. Інформаційно-пізнавальний компонент включає пошук знань, які необхідні для обрання певної конкретної діяльності. Цілеутворюючий компонент включає життєві цілі, яких людина має намір досягнути в результаті виконання певної діяльності. Операційно-результативний компонент передбачає орієнтацію на певні результати, що дають змогу задовільними наявні потреби, внаслідок виконання певної діяльності. Емоційно-чуттєвий компонент передбачає наявність певного емоційного відношення людини до діяльності, якою вона займається, праксичних почуттів, що виникають у процесі її виконання. Оскільки кожен з компонентів робить внесок у формування мотивів, для формування бажаних мотивів необхідна певним чином організована діяльність. Відповідно, програма формування соціально важливих мотивів повинна передбачати задіяння всіх складових компонентів процесу діяльності. При цьому і процес діяльності – в міру формування мотивів – на кожному з етапів набуває нових

якостей. Крім цього, можна припустити, що в процесі формування мотиву відбувається зміна його структури.

На наступному етапі дослідження передбачалося з'ясувати наступне. Якщо мотив – це усвідомлена потреба, яка роль усвідомлення у формуванні мотиву? Як свідчить проведений аналіз, процес усвідомлення виступає механізмом формування мотиву. Відтак для формування мотиву необхідно усвідомлення:

- бажаного результату (діяльності або поведінки);
- можливих шляхів отримання бажаного;
- доцільності (виграш більший, ніж затрати);
- наявності можливих перешкод і шляхів їхнього подолання;
- привабливості мети;
- реальності виконання завдань з її досягнення;
- наявності сприятливих для досягнення бажаного умов та ін.

Як видно з наведеного, усвідомлення наявних реалій – і формування мотиву в ході усвідомлення – далеко не одномоментний акт, а передбачає наявність тривалого процесу. Причому в ході тривалого здійснення певної поведінки чи виконання діяльності мотив, що її обумовлює, може зазнавати значних змін; відтак необхідно розглянути різні стадії цього процесу і простежити як чинники, що обумовлюють ці зміни, так і можливості для трансформації мотивів на кожній з них.

4. СТАДІЇ ФОРМУВАННЯ МОТИВІВ

Можна виділити наступні стадії активності людини, на яких відбувається формування мотивів.

I. Перша стадія формування – початкове становлення мотиву – передусе діяльності, і відбувається, головним чином, у ході пізнання дійсності та усвідомлення наявних реалій.

Як справедливо відзначає з цього приводу С. Занюк “Часто буває так, що людина розуміє необхідність виконання певної діяльності, але це не спонукає її до жодних дій. Це свідчить про те, що мотив ще не сформовано, але існує передумова його розвитку – певне домотиваційне утворення (т. з. “знаний мотив”). “Знані мотиви” – це розуміння, усвідомлення необхідності певної діяльності, але це знання позбавлене спонукальної функції. Таке розуміння й усвідомлення виконує важливу роль у формуванні мотивів” [3, с. 248].

Отже, при подальшому формуванні мотиву повинно з'явитися спонукання до дії. Можна припустити, що важливу роль у цьому відіграють бажання і прагнення людини. Як відомо, вони передують появі інтересу до певної діяльності, але, слід відзначити, що мотив і інтерес також нерідко вживаються як синоніми. Немає підстав стверджувати, що “мотив” та “інтерес” – це практично одне й те ж психологічне утворення, проте у них можна виявити подібні риси; крім цього, можна припустити, що спонукальний мотив і інтерес до діяльності формуються паралельно. Принаймні, інтерес відіграє певну роль у формуванні мотиву, оскільки спонукає людину до певних дій. Детальний аналіз процесу формування інтересу, а також його співвідношення з мотивами і процесом їхнього формування виходить за межі даного дослідження.

Що ж змушує людину застосувати наявне знання, тобто перейти до дій, спрямованих на його реалізацію? На думку дослідників – знаходження особистісного

сенсу певної діяльності. Людина не просто знає, що можна виконати певну діяльність, вона розуміє, як це зробити, причому так, щоб здобути від цього користь. О. Леонтьєв називає це “особистісним сенсом” діяльності, і вважає, що без знаходження людиною особистісного сенсу знання не здатні спонукати до діяльності. Отже, для трансформації “знаних мотивів” у реально діючі необхідне надання їм особистісного сенсу [цит. за 3, с. 248–249].

Варто зауважити, що акт діяльності, який слідує за усвідомленням її необхідності, може принести різний результат. Якщо результат буде небажаним, людина може деактуалізувати наявний мотив (перевести його з актуальних у неактуальні) і припинити діяльність, до якої він спонукав. Проте, якщо акт діяльності завершився успішно, та приніс очікувану вигоду, людина буде і надалі прагнути до його повторення, оскільки наявний мотив отримав підкріплення, тобто закріпився в свідомості. Даний мотив займає своє місце у мотиваційній структурі особистості, і може використовуватися для вдоволення наявних потреб протягом тривалого часу, часто при цьому зазнаючи певних змін – тобто процес формування мотиву може продовжуватися. Даний процес становить сутність наступного етапу формування мотиву.

II. Друга стадія формування – розвиток мотиву – відбувається в діяльності. У даному випадку буде розглянуто можливі зміни мотиву, що спонукав до активності, у випадку багаторазового повторення тієї ж діяльності – тобто коли механізми контролю не сигналізують про необхідність внесення змін до процесу активності.

У ході діяльності формування мотиву продовжується, цей процес обумовлено дією низки як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Передовсім тим, що як потреби людини можуть зазнавати певних змін, так і умови для їхнього вдоволення. Крім цього, чим більше бажаної вигоди отримує людина в процесі діяльності, тим сильніший мотив.

У процесі діяльності, нерідко для досягнення однієї мети, людина може використовувати різні мотиви. У такому випадку велику роль у процесі формування мотивів відіграє боротьба різноманітних мотивів. При цьому вступати у взаємодію можуть як протилежно спрямовані, так і однаково спрямовані мотиви. Така взаємодія теж має кінцевим наслідком вдосконалення діяльності і підвищення її результативності. На даний процес впливає також постійна зміна зовнішніх умов, в ході якої відбувається зміна чинників різної природи, як сприятливих, так і не сприятливих. Це має наслідком те, що одні мотиви підсилюються, а інші послаблюються; одні мотиви об’єднуються, а інші витісняють одні одних і т.п.

Подібно до того, як багаторазово виконана дія доводиться до автоматизму, стає навичкою, щось подібне відбувається і з мотивом: “У випадку виконання людиною звичних дій процес мотивації (здіяння мотиву) виявляється згорнутим» [4, с. 86]. “Як тільки складні вольові процеси, в основі яких лежать одні і ті ж мотиви, що багаторазово повторюються, боротьба мотивів полегшується: мотиви, які раніше перебували на задньому плані, виступають при подальших повтореннях спочатку слабше, і нарешті, взагалі зникають. Складна дія переходить у такому випадку в дію, що витікає зі спонукань; (минаючи процес мотивації) ...якщо звичне виконання дій буде повторюватися, то, в решті-решт і той мотив, який визначає дію, яка витікає зі спонукань, стає дедалі слабшим і нетривкішим... Таким чином, дія, що слідує зі спонукання, переходить, нарешті, в автоматичну дію [В. Вундт]” [цит. за 4, с. 86]. До наведеного необхідно додати наступне:

1. Якщо мотив “згорнутий”, це не означає, що він відсутній;
2. При необхідності “згорнутий” мотив знову може набути “розгорнутого” вигляду.

Чинники, що мають вплив як на хід виконання діяльності, так і на зміну мотивації, можуть бути найрізноманітніші:

- заохочення (позитивне підкріплення);
- покарання;
- підвищення кваліфікації і оволодіння новими методами;
- наближення до мети;
- конфлікт з іншими учасниками процесу;
- зміна пріоритетів і цінностей;
- докори сумління та ін.

Проте у ході діяльності можлива ситуація, коли людина не одержує бажаного результату, тобто наявний результат не вповні вдовольняє її. Тоді вона може внести необхідні корективи в процес діяльності. Наступає подальша стадія формування мотиву.

III. Третя стадія формування – коректування мотиву – реалізується в результаті контролю – коли результатом контролю є інформація про те, що необхідно внести зміни у процес активності – внаслідок чого відбувається корекція мотиву (і діяльності). Для того, щоб відкоректувати діяльність, теж необхідний відповідний мотив (або корекція наявного). В результаті зміни наявних обставин і умов, в яких здійснюється діяльність, людина може прийняти рішення про внесення змін у сам процес її виконання. Відтак, подальша робота з формування необхідних мотивів може відбуватися наступним чином.

У даному випадку людина вносить корективи у процес діяльності, щоб повністю вдовольнити наявну потребу при зміні умов, в яких відбувається її вдоволення. Слід зауважити, що, за наявними даними, стадія контролю наявна практично завжди, і може бути реалізована на несвідомому рівні. Однак у ряді випадків людина свідомо налагоджує контроль за результатами своєї активності, що теж потребує формування відповідного мотиву в свідомості. Отже, в процесі контролю можуть бути задіяні різні компоненти, що має різні результати для перебігу процесу активності. Формування мотивів на даній стадії (на відміну від попередньої) передбачає наявність свідомого управління процесом контролю. Загалом, можна констатувати, що зворотній зв'язок – орієнтуючись на максимальну результативність діяльності – підтримує мотивацію на оптимальному рівні.

Людина налагоджує контроль за результатами активності у тих випадках, коли усвідомлює необхідність цього. В ході налагодження і реалізації свідомого контролю відбувається усвідомлення нових реалій; при цьому людина враховує ряд факторів, на які не звертала уваги при реалізації контролю активності без задіяння свідомості. В результаті такого усвідомлення знову задіюються механізми формування мотиву. звідси можна вивести положення про те, що, скільки може тривати процес вдосконалення активності, стільки триватиме процес зміни, вдосконалення, тобто формування мотивів.

Необхідно також відзначити, що на даному етапі дослідження виникає ряд питань, на які необхідно відповісти для повнішого з'ясування можливостей зміни мотивів на третій стадії їхнього формування. Проте сучасний стан дослідження даної

проблеми не дає змоги дати на них вичерпні, чи принаймні, вірогідні відповіді. Це свідчить про те, що дослідження в даному напрямку необхідно продовжувати. Однак і наявний рівень знань дає змогу знайти їм практичне застосування, що і було зроблено при складанні програми формування мотивів.

Враховуючи наведене, можна визначити наступні кроки програми формування мотивів. Оскільки – після завершення початкової стадії необхідні мотиви хоча і наявні – проте нерідко нестійкі та недостатньо сформовані; тому, щоб попередити відмову від їхнього застосування, необхідно відразу ж перейти до втілення їх на практиці, аж до отримання стійких позитивних результатів. Таким чином доцільно перейти до організації діяльності, спрямованої на реалізацію виявлених мотивів, їхній подальший розвиток і досягнення поставлених цілей.

При реалізації програми її виконання фактично зводиться, у кожному конкретному випадку, до формування окремих складових мотивації, тому далі доцільно перейти від групової до індивідуальної роботи.

На етапі індивідуальної роботи – за допомогою консультування – вирішуються наступні завдання:

- пошук підходу і виявлення можливостей, наявних у кожному конкретному випадку;
- коректування індивідуальної програми роботи;
- підбір необхідних методик;
- апробація методик, їхня адаптація;
- фіксація отриманих результатів;
- перехід до наступного кроку і т.і.

У ході індивідуального виконання програми необхідно: поставити мету, сформулювати завдання, провести пошук необхідних ресурсів, оцінювати результати і т.і. При цьому задіяні в програмі повинні спостерігати за ходом виконання програми і фіксувати всі кроки виконання завдань, отримані результати, виявляти можливі відхилення – за стандартною, запропонованою схемою. Підтвердження правомірності такого підходу теж знаходимо у працях дослідників: “Досить важливою є фіксація проміжних результатів. Якщо людина бачить навіть незначне просування до мети, результати своєї діяльності, це посилює мотивацію до діяльності, збільшує активність у роботі. Це можливо за умови, коли суб’єкт чітко усвідомлює, що він уміє робити, що необхідно зробити... Якщо є можливість кількісно оцінити результати роботи (у балах, відсотках), це полегшує оцінку порівняння результатів і спонукає до поліпшення попередніх досягнень [3, с. 18-19]”.

Якщо процес діяльності налагоджено і він дає бажані результати, можна констатувати, що необхідний мотив сформовано. Проте і надалі залишаються великі можливості щодо покращення показників цієї діяльності, що досягається при подальшій роботі за допомогою коригування, тобто подальшого формування мотивів.

Оцінка результатів апробації методики передбачає аналіз даних спостереження, а також опитування про досягнення; підбиття підсумків шляхом проведення узагальнення і формулювання висновків.

Отримані результати дають підстави зробити наступні висновки:

1. Оскільки активність людини можна зобразити у вигляді процесу, що циклічно повторюється, у ньому постійно наявна стадія мотивації. Активність, що відбувається, зазнає постійних змін внаслідок дії як внутрішніх, так і зовнішніх

чинників; при цьому певних змін зазнають і мотиви, що її зумовлюють. Формування мотивів слід розглядати як процес їхнього розвитку і вдосконалення, що відбувається в ході багаторазового застосування на практиці, перевірки і корекції.

2. При виконанні однієї і тієї ж діяльності мотив не залишається незмінним. Він вступає у взаємодію з іншими мотиваційними утвореннями, оптимізується, автоматизується і “згортається”, проте і в такому вигляді виконує свої функції. Мотив зазнає змін при внесенні змін у процес діяльності чи хід її виконання; що відбувається внаслідок врахування впливу низки внутрішніх і зовнішніх чинників.

3. Скільки б не повторювалася певна поведінка, чи не тривала певна діяльність, завжди залишаються можливості для її покращення, що почасти і спостерігається на практиці. Це відбувається за рахунок набуття нових знань, формування і розвитку інтересів, схильностей, вмінь, навичок та ін, що певним чином коректує і наявні мотиви. Це дозволяє стверджувати наступне: скільки триває процес вдосконалення (покращення показників, тобто результативності) поведінки чи діяльності – стільки триває процес формування відповідних мотивів, що їх обумовлюють.

4. Оскільки можливе налагодження процесу формування мотивів у ході певним чином організованої діяльності, стійкі соціально значущі мотиви можуть бути сформовані в результаті реалізації спеціальної програми, розробленої із застосуванням сучасних наукових підходів до формування мотивів поведінки і діяльності людини. Запропонована програма може бути реалізована в ході занять з тими, кого навчають або виховують, спрямованих на надання їм необхідних теоретичних знань і формування необхідних практичних навичок; при цьому формування необхідних мотивів стає можливим у процесі їхньої реалізації на практиці, здобуття та примноження позитивних результатів, а також необхідного для цього досвіду.

У майбутньому намічено провести оцінку ефективності застосування запропонованої методики, з використанням відповідних критеріїв, отриманням та аналізом кількісних і якісних показників та перевіркою їхньої достовірності за статистичними критеріями. Заплановано також провести дослідження рівнів сформованості мотивів і ступенів їхнього усвідомлення, вивчити динаміку їхнього формування. При цьому передбачено здійснити необхідне доопрацювання і коректування запропонованої методики, а також опублікувати результати проведеної роботи, з детальним викладом використаних критеріїв, описом методів оцінки результатів, наведенням карти фіксації результатів і т.п., з тим, щоб зробити запропоновану методику придатною для широкого застосування, передусім для вирішення завдань виховання і навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вінтюк Ю.* Формування мотивації до здорового способу життя у студентів // *Здоровий спосіб життя*, 2008. № 25. С. 12–16.
2. *Виллюнас В.* Психологические механизмы мотивации человека. М.: Изд-во МГУ, 1990.
3. *Занюк С.* Психологія мотивації. К.: Либідь, 2002.
4. *Ильин Е.* Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2000.
5. *Ковалев В.* Мотивы поведения и деятельности. М.: Наука, 1988.
6. *Маслоу А.* Мотивация и личность. СПб.: Питер, 2007.
7. *Мерлин В.* Лекции по психологии мотивов человека. Пермь, 1971.

8. Психология. Словарь. М.: Политиздат, 1990.
9. Психология. Ученик. М.: Проспект, 1999.
10. Рибалка В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: Монографія. К.: ІППО АПН України, 1998.
11. Узнадзе Д. Психологические мотивации поведения человека. – М.: Наука, 1969.
12. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. В 2 т. М.: Мир, 1986.
13. Якобсон П. Психологические проблемы мотивации поведения человека. М.: Просвещение, 1969.

FORMING OF MOTIVES

Yuriy Vintyuk

*National University "Lviv Polytechnica",
Kvitneva Str., 6, Lviv, 79044, Ukraine,
e-mail: yurvin@ukr.net*

The analysis of process of forming of motives of conduct and activity is carried out in the article. A process the component link of which is a motive, for finding of possibility of its influence on the motive and infliction of possible changes in it, is considered. Forming of motives is examined as a process of their development and perfection, which takes place during frequent application in practice, verification and correction. The results of study of the process of forming of motives are given, and its constituents are exposed; its stages are selected: the first stage of the process, at which the initial becoming of motives takes place; the second stage at which development of motives during activity is on; and the third stage at which the adjustment of motives will be realized as a result of control. Exposition of approach to creation of method of forming of motives is carried out and the attempt of its realization is made.

Keywords: motives, forming, conformities to the law, process, factors.

ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВОВ

Юрий Винтюк

*Национальный университет "Львовская политехника",
ул. Квитневая 6, г. Львов, 79044, Украина,
e-mail: yurvin@ukr.net*

В статье осуществлен анализ процесса формирования мотивов поведения и деятельности. Рассмотрен процесс, составляющим звеном которого является мотив, для выяснения возможности его влияния на мотив и вызова возможных изменений в нем. Формирование мотивов рассматривается как процесс их развития и совершенствования, который осуществляется в ходе многократного применения на практике, проверки и коррекции. Приведены результаты изучения процесса формирования мотива и определены его составляющие; выделены его стадии: первая стадия процесса, на которой происходит начальное становление мотива; вторая стадия – на которой происходит развитие мотива в ходе деятельности; и третья стадия – корректирования мотива, которая реализуется в результате контроля. Осуществлено изложение подхода к созданию методики формирования мотивов и сделано попытку ее реализации.

Ключевые слова: мотивы, формирование, закономерности, процесс, факторы.

Стаття надійшла до редколегії 12.12.2008

Прийнята до друку 11.03.09